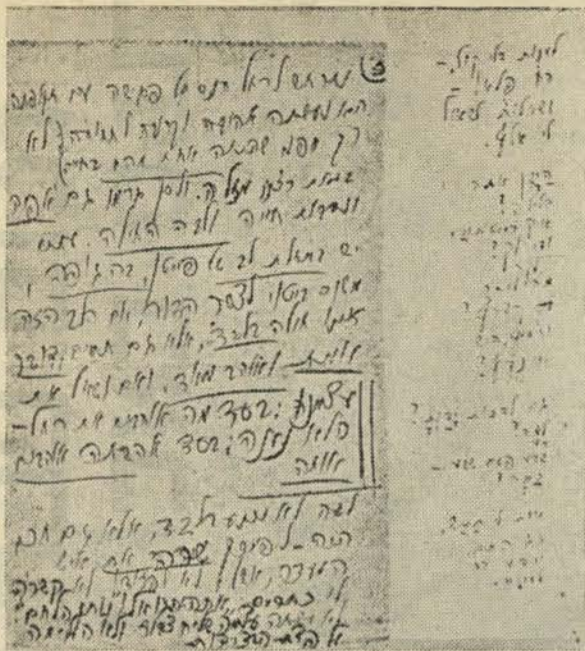

לזרע

הַבֵּל רִגְבִים שְׁחֹרִים וְרוּיִם,
וּבְעֵקֶב כְּבֹד מְדוּשׁ הָרִגְבִים;
לְשֵׁם הַמִּצַּח הַשְּׁזוּפָה, הַחֲזָקָה,
וְנִטְהָ הַיָּד הַרְחֵבָה
וְזָרַע עַל אֶרֶץ רַבָּה.

וְאַרְשֶׁת כֶּחֶךְ לְזֶה הָאֲדָמָה,
שְׁלֹזְעָתְךָ תִּמְיֵד כְּמֵהָה —
עַד תִּעֵיק עַל גְּלִמְךָ אֲדַמַּת גְּלִים
נִטְהָ הַיָּד הַרְחֵבָה
וְזָרַע עַל אֶרֶץ רַבָּה.

תִּשְׁחַק שֵׁמֶשׁ לְךָ וּלְזֹעֲתְךָ...
עוֹד לָהּ יִרְיַע זֶהָב קִמְתְּךָ;
קְרָא לְחַיִּיהָ מֵאֲדַמַּת מַחֲשָׁכִים.
נִטְהָ הַיָּד הַרְחֵבָה
וְזָרַע עַל אֶרֶץ רַבָּה.

חשיר בכתב ידו של אברהם בן יצחק, מעותק מתוך פנקס רשמי...
מותרו של המשורר, בפנקס מצויות כחמש טיוטות של חשיר,
הגירסה הנ"ל היא השלמה ביותר.

שירו של אברהם בן יצחק, שלא נכלל בספרו, מפני
שחלה בו יד העורך, והמשורר לא רצה לקבעו בן
שיריו. מארכיון בן יצחק ב"גנזים".

כך מעט עיתונים היו. כן, אבל אנחנו סטינו קצת מהדרך.
האישה הזו, גברת באסביץ, היה לה קול אדיר, אלט כזה,
והיתה מחברת מגנינות אוקראיניות אל הטכסט של יל"ג,
של מאנה, ואנחנו היינו בוכים: "אונייה אונייה"... וכל
הסנטימנטאליות הזו. אחר כך היינו גם מוקלמים. אני הייתי
המוקלמת הראשית: "שלום לך תמתי, שלום לך מרתה
תמתי, עד נצח, הנני שב לקרב, כי נרפא הפצע." — ועוד
הלאה והלאה. בפאתוס כזה, וזה היה כל כך במקומו, זה
היה חסר לנו. מילא איזה חלל, מילא חלל רב, זה היה חינוך
למילה העברית, וחינוך לשירה. זו היתה ראשית כזו, שרק
מי שחי אותה יכול להבין אותה.

אני רק בקרבי נשאתי את העבר

אהבת מולדת היא בשבילי דבר גדול, דבר שקשה לדבר
עליו, מפני שהוא כל כך אמת. אני חושבת שפה יש לי עבר.
הגעגועים של כל הדורות התרכזו בדור הזה, היו מרוכזים
בדור אחד. הגעגועים לארץ, והינה הדבר הזה נתמלא,
ופתאום פרץ ופרץ. פשוט פרץ. היינו שרים: "עצי שיטים
עומדים, עצי שיטים עומדים...". — כל האופן הזה,
המיוחד. ואני צריכה לומר, כשבאה העלייה השנייה —
הדבר התגבר, כי להם באמת היתה גלות, אתה מבין? —
הם באמת נושעו מאיזו גלות. אני, בשבילי זו לא היתה
ישועה, כי אני נולדתי פה. אני, רק בקרבי נשאתי את ה-
עבר. אתה מבין? — והתנ"ך, כמוכן שהתנ"ך. את סיפורי
התנ"ך הייתי כמו דראמה. כמו דראמה חיה, ממש.

הארץ ענתה, כאילו חיכתה

יש לי רגשות מעורבים ביחס לפתח-תקווה. הרבה הושפעת
מן העלייה השנייה, גם לרע — הושפעת ממנה. התגברו
לעבודת הערבית. אני חושבת שהם הגזימו בזה. בזמן האת-
רון אמר לי חבר אחד: "את יודעת, שאנחנו עכשיו לא כל
כך מאשימים את האיכרים הפתח-תקוואים שעבדו עם הער-
בים. הם היו אנשי מעשה. הם סבלו."

מה אתה יודע מה שעבר עלינו? — אני הייתי את החקלאות
בבית. אני זוכרת איך אבי היה לוקח אותי אל שדה השעורה,
למדוד את השעורה על פי הגובה שלי. אני הייתי נכנסת
לשדה, והוא היה רואה עד אגנה השעורה מגעת אלי, ואחר
כך, בבית, מודד את זה עלי במטר, בסנטימטרים.. אבי היה
חקלאי בחסד עליון, בייחוד במשק המעורב, בזה הצטיין.
לא היה חסר לנו דבר בבית. היו תמיד שתי פרות חולבות
רפת, כל מיני ירקות, זה היה נפלא. אבל משק-מעורב
בתור מקצוע לכולם, שזה יכניס לפרנסת הבית? לא. ראשית
כול, לא כולם ידעו להיות איכרים כאלה. אצל אבא זה היה
משהו בתוך הדם, מין דבר כזה. הוא הלא גדל בכפר. אולי
מדורי דורות חיו אבותיו בהונגאריה ככה, אני לא יודעת
מקודם-מקודם דברים על המשפחה שלנו.

אחר כך, פתאום, משק-מעורב ופלחה — זה לא טוב, וצריך,
כל המושבה הולכת ומתחילה לנטוע כרמים, כן, כרמים —
הדבר היה גם בהשפעת הבארון. הבארון התחיל לתמוך
במושבה, ומכיוון שהוא היה מושפע מהדוגמה של צרפת,
שהיון הוא הענף (בה"א הידיעה) של צרפת, כל מיני היין,
והשאמפאניה, שנוצרים בה, אז הוא רצה לעשות גם פה
ארץ של ענבים ושל יין, ושל תולעי-ישי. כן, היו לו כל
מיני חלומות ביחס לארץ. הוא היה איש גדול מאוד. זכוכית.
דינגוף הקים בית חרושת לזכוכית שבניינו עומד עד היום
בטאגטורה.

התחילו לנטוע כרמים, וזה היה דבר נחמד, אוף, זו היתה
תקופה נפלאה. אני זוכרת את הבציר. וגם בחורף, כשאבי
היה לוקח אותי לכרמים בעת שזומרים לגמרי את הגפנים.
זו היתה תקופה יפה מאוד. ופתאום באה פילוקסירה, —
מילה יפה מאוד, מצלצלת. ובבית ישנה זכוכית-מגדלת גדר-
לה כזו, ואבא קורא לי: "בואי-בואי תראי!" — אני מסת-
כלת, ואני רואה הרבה חיות קטנות ירוקות-ירוקות-ירוקות,
ואחריהן — העלה כולו אכול. הפילוקסירה פרצה, ואת
היין לא יכלו למכור. אין כרמים. כל פתח-תקווה, ראשון-
לציון, רחובות, שטחים, וזה יפה, זה כל כך יפה, זה יותר
יפה מהפרדסים. ובחצר עומדת עגלה, רתומה לשני סוסים,
הסלים מלאים מוסקאט שחור. אתם מתארים לכם? עכשיו,
אשכול אחד אני צריכה ללכת לחפש.

והכול היה מלא, איוו מין תנובה, הארץ ענתה באופן כל כך
נפלא על כל מה שעשו לה, כאילו חיכתה. ולא נתנו אז
כל כך הרבה זבל, והעיבוד לא היה מאה אחוז. ואני זוכרת
שמות כל הענבים: מוסקאט, סמיניון, והכול היה בצרפתית.
הינה, היין פשט את הרגל. אין. ודינגוף כתב אז לאבא
שלי: "זוהי ואנדאליות לכרות, לעקור את הכרמים." החלי-
טו לעקור את הכרמים, את כל הכרמים שבארץ. והוא כתב
— זו ואנדאליות. אני לא ידעתי מה זו ואנדאליות, אבל
אני בכיתי מפני שיעקרו את הכרם. וכך נעקר.

אחר כך באה תקופה של שקדים. שקדים מוכרים, ואיטליה
חיה משקדים — והתחילו לנטוע שקדים. ושטחים נפלאים
בחורף הופכים לשלג, וזה כל כך יפה. ובמרפסת עומדים
עשרה שקים של שקדים, שקים גדולים כאלה, ופח שקדים
עולה שני בישליק. שני בישליק הם כמו עכשיו עשר אגור-
רות. אתה מתאר לך? עכשיו אני קונה שקיק של שקדים
בשבע לירות. ואנחנו אוכלים שקדים, ומשמנים מזה. זה
בריא, זה מאכל נפלא.

והינה, אייפשו למכור את השקדים, אין, אין קונים. זה
לא נמכר. לא הצליח. ותמיד עומדים בפני שוקת ריקה! אין
מה לאכול, ממש, אין לחם. וכבר אייפשו לחזור אל ה-
משק-המעורב, האדמות האלו כבר אינן, כבר אייפשו, זה
כבר תקופה אחרת. אחר כך, פתאום, נסעו לתורכיה; בתור-
כיה איזורים, גופים שלמים, חיים מטבק. והתחילו לגדל

אלכסדר פז

בני צעירי ארץ...
בני צעירי ארץ...
בני צעירי ארץ...

שיר בכתב ידו של המשורר
שלא נכלל בשום ספר של א. פז.
מוגש עם הופעת מבחר משיריו בהוצאת
הקיבוץ המאוחד, תשל"ח.

אני בן צעירי ארץ...
אני בן צעירי ארץ...
אני בן צעירי ארץ...

דוגית

ספרים * ציור * פיסול * קרמיקה
ת"א, רח' פרישמן 43, טל. 237586

תערוכות יחיד ומאוסף הגלריה מעבודותיהם של:

- פלדי * סטמצקי * גלעדי * יוסף יעקב
נתון * מוהר * איטה גרטנר * מנחם הירשאווגה
אהוד שחורי * בני כהן-אור

ומבחר ספרי אמנות ושירה.

חדש חתימתך על עיתון 1977

למארכיו, וממארכיו הפרי הולך הלאה; והם שולחים אנשים
שלהם, והם מוכרים שמה, והם חיים מן הפרדסים. גם אנחנו
נעשה פרדסים! — כל החצרות מתמלאות ריח ריקבון של
לימונים מתוקים. — מתוכתים על מה להרכיב את השא-
מוטי, את הזון אשר נשלח לחוץ-לארץ. וככה כל הזמן, הפר-
דסים, הם הוציאו את היישוב למרחב. אבל — זו כבר לא
ארץ חקלאית, אלה כבר שחורים, ו"פרדס", וסינדיקאט,
ונוסעים ומוציאים כסף וגונבים! — גונבים גם כן, מה אתה
חושב? לא גנבו אז? גנבו גנבו

טבק. ויושבים ומשחילים את עלי הטבק על מחטים וחוטים,
ומייבשים אותם, וכל החצרות מלאות בטבק, וזה מתניק.
וזה לא מצליח. אין. וכל פעם יש פרה פחות ברפת, ויש לחם
יותר גרוע, ויש בגדים יותר גרועים. הכול יורד, יורד, יורד.
זה ממש עלינו על בשרנו, אתה מבין? — אין במה לשלם
שכר לימוד בבית-הספר.
אחר-כך, פתאום, עלה-נכנס איזה ג'וק לאיכרים, והם נוסעים
ליפו ומתחילים להתעניין בפרדסים של הערבים. שמה אפ-
דים יושבים וגורפים כסף מן הפרדסים, והם שולחים פרי